

Stadsvandring med tema: Författare från Skara

Vilka kända författare har egentligen Skara fostrat? Vi kan kanske inte mäta oss med Värmlands litterära giganter som Gustaf Fröding och Selma Lagerlöf, men nog har det funnits gott om skrivande människor med anknytning till staden.

Kvällens guide, Sven-Olof Ask, konstaterade att många författare genom åren haft koppling till Skara. Den främsta orsaken är stadens två gamla kunskapscentrum: **läroverket och kyrkan**. Alla som nämndes under vandringen var inte födda här eller bosatta i Skara hela livet, men de har studerat, arbetat eller verkat i staden under kortare eller längre perioder.

Varför gå så långt när författare nr 1 bodde i Bladh'ska.

Vandringen började vid det Bladh'ska huset. På övervåningen bodde under sina skolår poeten **Johannes Edfeldt** (1904–1997). Han gick på läroverket i Skara mellan 1920 och 1923 och debuterade redan samma år som han tog studenten med diktsamlingen *Gryningsröster*. Edfeldt blev en av Sveriges främsta lyriker och satt på stol nummer 17 i Svenska Akademien under trettio år. När det nya biblioteket invigdes i Skara 1987 var det han som höll invigningstalet. Hans produktion var enorm och omfattade inte bara egna verk utan också översättningar och artiklar.

Efter Johannes död och hans hustrus blev Skara erbjudna att få bysten av Johannes som sedan flera år står i en fönsternisch till andra våningen på det gamla biblioteket.

Nästa namn på vandringen var **Torbern Bergman** (1735–1784), naturvetenskapsman och författare. Han gick i skolan i Skara och blev senare en av Sveriges mest framstående kemister. Bergman skrev flera böcker inom fysik, kemi och geografi och är bland annat känd för sina studier av kolsyra. Under vandringen påminnes deltagarna också om Torbern Bergmans park vid Hindsbosjön, en plats många känner till men inte under namnet Torbern Bergmans park. Området är den lilla leden utmed Drysan som tar sig fram till Hindsbosjö.

Därefter gick färden till Jesper Swedbergs gränd. **Jesper Swedberg** (1653–1735) var en av Sveriges mest kända biskopar. Han blev biskop i Skara stift år 1702 och var dessutom en mycket flitig författare. Under sitt liv skrev han över trettio böcker. En av hans psalmböcker väckte dock stark kritik och förbjöds eftersom flera av psalmerna ansågs ha alltför katolsk prägel. Hur kunde han finansiera psalmboken, det var ett lån av hans hustru hela 30 000 riksdaler på den tiden.

Jesper Swedbergs gränd hette tidigare Gröna gatan, Jesper Swedbergs gata togs bort då Tullportagatan förlängdes

Swedberg var också en varm försvarare av det svenska språket och störde sig på främmande låneord. Han sammanställde en svensk ordlista som han ansåg borde tryckas omedelbart. Trots hans önskan dröjde det ända till 2009 innan den gavs ut i tryckt form.

En av de sista böckerna som Swedberg gav ut och so trycktes i Skara 1732. Den heter **America illuminata**. Tryckt på svenska språket. Det är en bok som handlar om livet i kolonin, om hedningarna där och deras leverne.

Han skriver *De äro eljest mykit swinachtige, holla ingen diet, utan kan mitt i natten stiga upp och koka och äta på backan. De brukar inget bord eller stol.*

Tack vare Swedbergs envishet fick Skara sitt första tryckeri år 1707. Myndigheterna menade att det räckte med tryckeriet i Göteborg, men biskopen gav sig inte. Året därpå trycktes den första boken i Skara. Ett av hans egna senare verk, *America illuminata*, trycktes också i staden.

Allan T Nilson bodde i huset, sista boken han skrev var "I Skara" en uppslagsbok för dem som veta mer om Skara

Ett annat namn som lyftes fram under vandringen var **Allan T. Nilson** (1921–2010), som bodde på Alandersgatan 11.

Han var både författare och museiman och blev känd som den person som i stor utsträckning bidrog till att rädda Haga i Göteborg från rivning. Bland hans många böcker märks *Skolseder i Skara* från 1948 och *I Skara – Människor och miljöer, minnen och reflexioner* från 2009, en bok som fortfarande är en guldgruva för den som vill veta mer om stadens historia.

Sven-Olof Ask avslutade sedan vandringen med berättelsen om **Jonas Pettersson-Olin** (1833–1914). Han var garvare, fabrikör, politiker och en flitig författare av rimmade verser. Många av hans skrifter gavs ut på eget förlag och såldes till förmån för fattiga barn i Skara. Under juletid var han också engagerad i stora barnfester på Stadshotellet.

Pettersson-Olin är kanske mest ihågkommen för sina humoristiska visor om olika händelser i staden. Ask läste en av dem, skriven våren 1899 när den första ångpannan köpts in till Skara Elverk. Visan berättar om de stora problem som uppstod när den tunga pannan skulle transporteras från järnvägsstationen till elverket i Stadsträdgården. Som om inte vägen dit var besvärlig nog visade det sig dessutom att dörröppningen till elverket var för liten.

När Pettersson-Olin avled efterlämnade han en betydande förmögenhet som än i dag förvaltas genom Jonas Olins fond. Han har också fått ge namn åt Olins park och åt den gymnasieskola som fortfarande bär hans namn.

Efter en kväll fylld av berättelser om biskopar, akademiledamöter, vetenskapsmän och versmakare avslutades vandringen med kaffe och fralla på Båtsmanshusets gård.

Text: Sven-Olof Ask/Lena Brodin

Foto: Freddie Wendin